

Colecția Viața în Hristos.

Seria Mărgăritare

2

Sfântul Nil Ascetul

Tâlcuire la Cântarea Cântărilor

Traducere din limba greacă veche și note

LAURA ENACHE

Introducere de TATIANA PETRACHE

Ediție îngrijită de Pr. DRAGOȘ BAHRIM

Carte tipărită cu binecuvântarea

Înaltpreasfintitului

TEOFAN

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA

Iași, 2014

Prolog

1. Cartea Cântării Cântărilor se aseamănă unei femei care strălucește de frumusețe și care își sporește frumusețea naturală printr-o podoabă de mult preț, dar care este cuvioasă în purtare, iar în ascuns, are dispoziții potrivnice foarte înfățișării exterioare. Căci privirea asupra unei asemenea femei stârnește poftă celor desfrânați, cercarea însă vedește cuminenția ei, care nu se potrivește cu cortul cel dinafară. Tot așa și cu cartea de față: expresia, întocmită într-o formă mai erotică, pare că este ademenirea poftelor pentru cei neînvățați, dar cugetul, descoperind celor ce se apropie austeritatea tainelor, face ușor de primit dificultatea înțelesurilor, prin farmecul expresiei și imită femeia care se folosește de frumusețe ca de un meșteșug pentru învățarea înfrânării la cei tineri, luând forma frumuseții, dar iconomisind învățătura.

2. Căci femeia, care răpește prin simpla privire și care stârnește un dor arzător, cu ușurință mișcă mintea celor răpiți de ea oriîncotro voiește, punând stăpânire pe cei care sunt dispuși spre patimă și care de voie rabdă robia pentru bucurarea de vederea celei dorite; căci dragostea față de cea care le poruncește le ușurează lor osteneala poruncilor și ei socotesc jugul robiei lor ușor,

având tirană constrângerea dispoziției lor pătimășe. La fel și această carte care ne stă înaintea, cugetul ei atrage cu ușurință pe cititori spre primirea ei, fermecându-i prin expresia seducătoare, dar convingându-i să se supună cuvioșiei contemplației, conducându-i cu îndemânare de la litera părutei patimi la mistagogia dogmelor semnificate.

3. Așadar, fiindcă cei mai mulți, deși nu sunt dornici de sensul aparent al literei, nu pot să se aplece până la comoara cea ascunsă¹, din pricina faptului că sunt atrași de farmecul expresiei – căci cei mai slabi obișnuiesc să-și robească mintea mai degrabă plăcerii decât folosului –, am socotit drept să descopăr mintea [textului], întorcându-i de la farmecul literei la priceperea cea din înțelesuri pe cei ce alunecă de la lectura literei în bănuiele rușinoase. [Aceștia] își trezesc patimile, încăpățânându-se cu privire la citirea acestei cărți anume și socotesc că își astâmpără boala poftei lor necurate prin faptul că se îndeletnicesc neconținut cu aceste cuvinte, crezând că nu se desfată mai puțin de amintirea mădularelor ascunse decât de istorisirea însăși. [Am alcătuit această tâlcuire], pentru ca nu cumva neprihănirea acestor înțelesuri să fie tulburată de cugete spurcate. Căci de vreme ce pântecul și sânii, buricul și coapsele și altele sunt acoperite în mod cuvios de firea însăși, vederea lor este căutată cu râvnă mai ales de iubitorii de plăceri și amintirea acestora este de ajuns pentru încurajarea patimii celor aprinși de pofta iubirii

---

¹ Mt. 13, 44.

și a celor ce vor să se ocupe cu închipuirile celor dorite de ei. Căci nu se tem nenorociții că sunt călăuziți de dumnezeieștile cugete, ci, grăbind spre prăpastia hulei, insultă prin pofte spurcate cugetul fără prihană al Sfintei Scripturi, socotind că dreptul a alcătuit această Cântare pentru acest scop anume, ca să arate drama pătimașă a unui îndrăgostit pentru iubita lui, iar nu profeția nunții de taină a sufletului desăvârșit cu dumnezeiescul Cuvânt, mai înainte vestită de Duhul Sfânt, nu stârnită de patimă prin dragostea bahică dezlănțuită ca de acul unui tăun înnebunitor. Totuși unii dintre cei mereu gata să critice vor învinui lipsa de gust a cuvântului meu, socotind ambiție nepotrivită o tâlcuire la care mulți s-au străduit deja. Căci, zic ei, este de ajuns, poate, unul singur dintre cei ce au vorbit bine despre Cântare pentru a-i folosi pe cei ce sunt iubitori de învățătură, neștiind că mulțimea celor ce vorbesc despre Sfânta Scriptură este dovada bogăției înțelesurilor ei, precum cei ce scot apă dintr-un izvor veșnic și niciodată nu secătuiesc, oricât de mulți ar fi, bogăția șuvoiului dăinuiitor. Căci mai îmbelșugat este izvorul drenat de har decât cel din care scoatem apă, fiindcă oricine se îndeletnicește cu contemplația mărturisește că ceea ce rămâne după înaintarea lui treptată [în studiu] este mai îmbelșugat decât cele înțelese de el. Această înaintare îl poartă pe marea acestor înțelesuri și, ca printr-un flux și reflux, îi inundă gândirea până la amețire.

4. Aceia să aleagă ei, după putere, ceea ce li se pare binecuvântat, dar eu, deși nu știu dacă acest cuvânt al meu

va fi de folos și altora, aș vrea ca pe cele odrăslite acum dintr-o minte care este la apogeul gândirii sale, să le păstrez în amintire pentru mine însumi, spre desfătare la bătrânețe, de va fi cu putință să ajung. Pentru aceea am luat asupra mea această osteneală, când firea, istovită, devine mai înceată pentru odrăslirea ideilor, când s-a stins prin răceala vârstei înflăcărea sădită în fire, nemaiputând cu nici un chip să se avânte spre cugetare, ci este ca o lampă înnegrită de fum în răceala din jur, care nu mai arată vederii multă lumină pentru a putea distinge clar natura obiectelor. Căci mintea în mod firesc pătimește același lucru cu pânțele unei femei: este fertilă atâta timp cât puterile trupului sunt în floare, dar, când acestea lipsesc din pricina bătrâneții, devine stearpă și suferă de neputință, din pricina faptului că organele gândirii slăbesc odată cu cele ale trupului și nu le mai stă în fire să își pună în lucrare, la fel ca mai înainte, propria energie.

1, 1 Cântarea Cântărilor *care este a lui Solomon*

1. Nu este intitulată simplu Cântare, ci și a Cântărilor, întrucât, fiind multe cântări și ode ale lui Solomon, precum învață Scriptura, – căci Cartea a III-a a Regilor spune că erau cinci mii² –, pe care le-a cântat³ prin contemplație naturală despre plante și despre animale „până la isopul care răsărea din ziduri”⁴, punându-le pe melodie printr-o armonie naturală, una dintre aceste multe cântări este mai deosebită și extraordinară între cântările dramatice prin faptul că ea conține cuvintele tainice care se vor împlini, potrivit dumnezeieștii economii, „la sfârșitul veacurilor”⁵ pentru mântuirea oamenilor. Și este numită *Cântare* fiindcă, sub forma dramatică a unui epitalam, dragostea pe care este firesc să o aibă unul către altul mirele și mireasa, Solomon, stăpânit de Duhul Sfânt, a descris-o, văzând mai dinainte cu ochi profetici Biserica cea din neamuri nuntită cu Hristos, iar pe puterile cerești cântând cântare de nuntă pentru ea. Dar se adaugă și numele autorului, astfel încât noi, prin această carte, să ne așteptăm că această cântare este ceva mare și vrednic de slava lui Solomon. Și celei ce avea să fie condusă ca mireasă, care mai înainte fusese desfrânată din pricina idolatriei, i se poruncește de către un profet să cânte astfel:

---

² III Rg. 5, 12.

³ III Rg. 5, 12.

⁴ III Rg. 5, 13.

⁵ Evr. 9, 26.

„Desfrânată frumoasă și plăcută⁶, ia alăuta, cutreieră cetățile, cântă multe, ca să-ți fie ție spre pomenire”⁷, ceea ce a și făcut, ascultând de poruncă. După ce a cântat multe și după ce a cântat bine din alăută, trezind pomenirea la făgăduința făcută de cel ce zicea: „Multe cântă, ca să-ți fie ție spre pomenire”⁸, spune către el în chip de rugăciune, începând cântarea dramatică: *Să mă sărute cu sărutările gurii lui.*

1, 2 *Să mă sărute cu sărutările gurii lui*

2. Ceea ce spune aceasta este: Părinte al Mirelui, zice, fiindcă eu sunt desfrânată ca una care, la vremea tinereților mele, am urmărit frumusețea amăgitoare a răătăcirii idolatriei, chemându-mă Tu la unirea legiuită cu Cuvântul Tău, ca singur bărbat, prin profetul care zice: „Desfrânată frumoasă și plăcută⁹, ia alăuta, cutreieră cetățile, cântă multe, ca să-ți fie ție spre pomenire”¹⁰ și prin altul iarăși: „Și mi-am plătit-o cu cincisprezece arginți și un gomor de orz și un nebel de vin”¹¹. Pentru a trăi numai în unire cu profetul, dar și pentru a mă întoarce de la plăcerea neroditoare a amestecului îndelungat cu învățăturile cele din afară, Tu mi-ai dat arvuna, ca să se arate cele ale nunții, și m-am depărtat de însoțirea fără de rod a idolilor. Căci întreținându-mă cu multele învățături

⁶ Cf. Naum 3, 4.

⁷ Cf. Is. 23, 16.

⁸ Cf. Is. 23, 16.

⁹ Cf. Naum 3, 4.

¹⁰ Cf. Is. 23, 16.

¹¹ Os. 3, 2.

ca și cu niște bărbați, nu am primit nicidecum vreo sămânță roditoare, pânțele aruncând afară cu ușurință cele sădite în el mai înainte, care au fost respinse prin neputința de a-și însuși cele prisositoare, din pricina contradicției dintre dogme, și am lepădat deprinderea desfrânată, dar nu am lepădat odată cu aceasta și faptul de a fi plăcută, păstrând frumusețea naturală prin învățătura cea legiuită. Dar fiindcă era potrivit fie să predau această învățătură îndrăgostiților celor stricați în chip nelegiuit, fie prin cea mai rea deprindere să-mi stric frumusețea în vremea strălucirii mele și în floarea tinereții, pentru a putea sluji mai cu prisosință adevărului, multe am cântat, bine am cântat din alăută, și, răsunând de cântarea cuvintelor, am arătat alăuta faptelor, acordând melodios fiecare sunet al alăutei la armonia articulată a învățăturii. Ușor și foarte cu lesnire mi-a apărut atunci îndreptarea celor spuse¹², pentru sărutările așteptate ale mirelui, fiindcă nădejdea cea bună¹³ ușurează cumva în mod natural durerea pentru cele făptuite, aprinzând adeseori stinsa râvnă, prin nădejdea desfătării.

3. Pentru aceea nesuferind nicidecum amânare, nu rabd întârzierea logodnei, nici nu mă mulțumesc numai cu întâlnirea peșitorilor, deși am și de aici mare mângâiere. Căci tot ceea ce vine de la Cel dorit, chiar și neînsemnat, este de ajuns pentru încredințare. Dar tăria dragostei mă zorește către sărutările de nuntă, despre care cineva, nu fără dreptate, ar putea spune că sunt cuvintele învățăturii Lui, încântând cu auzul pe iubitorii

---

¹² Adică a faptelor desfrânate de mai înainte.

¹³ „Nădejdea celor nădăjduite”. Aluzie la Evr. 11, 1-2.

de învățătură mai mult decât [desfată] pe iubitorii de trup îmbrățișările pătimase. Mă rog, așadar, să se facă po-
menirea mea, pe care mi-a făgăduit-o, pentru a fi cântat
multe¹⁴, și să se facă aceasta prin faptul de a-mi trimite
Mirele să mângâie dorirea mea cu sărutările Lui. Dar ace-
tea le spun aprinsă de dor și plină de îndrăzneală, pentru
care unii s-ar rușina, iubindu-le trupește. Iar dacă cineva
ar condamna nebunia mea, ca una care iubesc ceea ce
nu văd, să știe că în fiecare lucrare a celor de El făp-
tuite strălucește frumusețea Lui, stârnind dorul oricărui
suflet care tânjește după frumusețea Lui. „Cerurile spun
slava”¹⁵ Lui, iar pământul vestește o altă mărturie a fru-
museții Lui, fiecare dintre fapte îmi dă la iveală un chip
al Celui ce a făcut-o, tâlcuind limpede veșnica Lui putere
și dumnezeire.

Astfel închipuind din cele ce sunt cunoștința de-
spre El, și socotind că printr-o asemenea contemplare
este împreună cu El, încă neterminând cuvintele rugă-
ciunii și ca și cum Mirele ar fi de față, vorbește cu El,
zicând: „Buni sunt sânii Tăi, mai presus decât vinul”.

1, 2b *Buni sunt sânii Tăi, mai presus decât vinul*

1, 3a *Iar mireasma mirurilor Tale mai presus de toate
aromatele.*

4. Aceasta mulți o pătimesc adeseori în conver-
sația pe care o au cu cineva în gând: în avântul minții
lor, ajung să vorbească cu cineva ca și cum acela ar fi

---

¹⁴ Cf. Is. 23, 16.

¹⁵ Ps. 18, 2.

de față. Așa și David, socotind în somn că este împreună cu Dumnezeu și după ce s-a trezit, având închipuirea proaspătă încă în amintire, zicea: „Sculatu-m-am și încă sunt cu Tine”¹⁶. Pentru el, cugetarea celor cu care se preocupa treaz fiind, îi stăruia și în timpul somnului prin amintire, această meditație mișcând grijile zilnice prin închipuire. La fel și acea închipuire lăuntrică a unirii cu Mirele era socotită drept adevărată și se schimba într-o relație de iubire prin minunea de a fi ca și cum ar putea să-i atingă sânii Celui dorit.

5. Așadar, adăugarea unui „pentru că” ar fi însemnat să fie adusă pricina pentru care trebuia ca ea pe bună dreptate să fie sărutată cu sărutările Mirelui, pricină pe care însă a trecut-o sub tăcere, fie că a văzut, cum li se pare unora, pe Mire apărând, fie că și-a închipuit că El este de față, așa cum am tâlcuit noi. În loc de pricină însă a adăugat, ca și cum ar fi atins pe Însuși Cuvântul vieții, pe acel *buni sunt sânii Tăi, mai presus decât vinul*, iar aceasta înseamnă: predania introductivă și pruncească a învățăturilor, numită sâni, prin faptul că este primitoare a hranei potrivite pruncilor¹⁷, căci este mai hrănitoare și mai desăvârșită decât laptele înțelepciunii celei la elini desăvârșite și care pare ca vinul. Sau că și cel mai mic cuvânt al Scripturii conține în el laptele neprefăcut¹⁸ din care sug cei ce din pruncie au învățat Scripturile¹⁹, care este mai folositor și mai

---

¹⁶ Ps. 138, 18b.

¹⁷ Cf. I Cor. 3, 1-2.

¹⁸ I Pt. 2, 2

¹⁹ II Tim. 3, 15.